

ЕЛИЗАБЕТА ГЕОРГИЕВ

Народна библиотека „Детко Петров“, Димитровград

betageorgiev@yahoo.com

НАДИЦА КОСТИЋ

Народна библиотека Пирот

maticna@nbpi.org.rs

САРАДЊА СА БИБЛИОТЕКАМА У БУГАРСКОЈ – ИСКУСТВА БИБЛИОТЕКА У ПИРОТУ И ДИМИТРОВГРАДУ

САЖЕТАК | Сем улоге коју имају на локалном и националном нивоу, изузетно је важно да библиотеке данашњице промовишу своје активности и ван граница земље, користећи међународну сарадњу са другим библиотекама као могућност размене искуства, промоције културе и стваралаштва, али и начин обезбеђивања значајних средстава за модернизацију пословања путем пројеката.

Захваљујући географском положају Пирота и Димитровграда, богатој историји културне сарадње са Бугарском, библиотеке у овим срединама имају развијену међународну сарадњу са бугарским библиотекама. Несметана комуникација са колегама из Бугарске омогућена је познавањем бугарског језика димитровградских библиотекара.

У раду ће бити дат осврт на организацију три међународна стручна скупа који су били прилика да се бугарски и српски библиотекари упознају и размене искуства, сарадњу са бугарском библиотечком асоцијацијом (ББИА), искуство Библиотеке „Детко Петров“ у реализацији међународног пројекта „Исти су нам корени“ са читалиштем у Сепаревој Бањи, сусрете наших и њихових стручњака путем учешћа на стручним скуповима, размену чланака у домаћим и бугарским стручним гласилима и друго.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | међународна сарадња, јавне библиотеке, Бугарска, Србија, Народна библиотека Пирот, Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград

УВОД

Библиотеке као локални културни центри играју важну улогу у обликовању културног живота средине, тежећи да својим радом и програмима буду што присутније у свакодневном животу својих корисника. Својим ангажовањем, умрежавањем, разменом искуства, програмима постају видљивије и шире – на нивоу округа или на националном нивоу. Велики изазов за сваку библиотеку је да пронађе начин да промовише своје активности и ван граница земље, користећи међународну сарадњу са другим библиотекама као могућност сусрета и размене искустава, промоције културе и стваралаштва, али и начин обезбеђивања значајних средстава за модернизацију рада путем пројеката.

Међународна сарадња изискује посебно ангажовање запослених, а бенефит који библиотека може да добије од таквог ангажмана је подстицај да се проналазе начини који доводе до успостављања веза са сличним институцијама у иностранству. Резултати такве сарадње првенствено су значајни у погледу повезивања стручњака и размене практичних искустава. Последњих година широм су отворена врата многим институцијама да аплицирају код различитих фондација, министарстава, да учествују у међуграничним пројектима ЕУ везаним за претприступне програме Србије. Организују се различити семинари и обуке за успостављање контаката са институцијама у иностранству, за писање пројеката, као и за поступак аплицирања и реализације истих. Могућност представљања културних достигнућа једне средине и нације у другој земљи је подстрек и обавеза, која се реализује углавном захваљујући ентузијазму и вољи запослених, њиховој креативности, сарадњи између институција на локалу.

Географски положај Пирота и Димитровграда, али и богата историја културне сарадње са Бугарском, допринели су да библиотеке у овим срединама имају дугогодишњу и добру међународну сарадњу са бугарским библиотекама. Сарадња се заснива на организацији стручних скупова, реализацији више пројеката, размени стручњака, повезивању бугарских колега са колегама из других српских библиотека.

БИБЛИОТЕКЕ БЕЗ ГРАНИЦА – ПРИМЕРИ САРАДЊИ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ ПИРОТ И НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ „ДЕТКО ПЕТРОВ” СА БУГАРСКИМ БИБЛИОТЕКАМА

Имајући у виду да је библиотека у Димитровграду мултикултурална, логично је да сарадња са бугарским библиотекама датира још од доба када је библиотека

радила у оквиру Центра за културу. Од шездесетих до средине деведесетих сарадња се сводила на размену програма између читалишних библиотека у пограничним градовима Драгоману, Годечу и Сливници са димитровградском библиотеком.

Озбиљнија сарадња са библиотекама, музејима, између библиотечких стручњака и других културних радника почиње после осамостаљивања библиотеке 1996. године. Успостављање сарадње са Градском библиотеком у Софији (Столична библиотека) 2001. године резултирало је промоцијом више издања димитровградске библиотеке у главном граду Бугарске, заједничким издавачким подухватима, организацијом бројних сусрета са писцима за децу и одрасле, учешћем библиотекара с једне и друге стране границе на стручним скуповима, презентацијом рада Песничке радионице у Гете институту у Софији. У Столичној библиотеци је у априлу ове године, захваљујући посредовању димитровградске Библиотеке, своје представљање имала и Библиотека града Београда изложбом о Душку Радовићу „Био једном један лаф“.

Сем сарадње са Градском библиотеком у Софији, димитровградска Библиотека има вишегодишњу сарадњу са Регионалном библиотеком „Сава Доброплодни“ у Сливену, где димитровградски библиотекари годинама учествују у раду округлог стола за библиотекарске издаваче и писце у оквиру Националног фестивала дечје књиге. У жељи да се бугарска библиотечка јавност упозна са радом српских библиотекара дечјих одељења гости Сливена и фестивала били су и библиотекари из Ниша и Лазаревца.

Регионална библиотека „Стилијан Чилингиров“ у Шумену је још једна библиотека која се може назвати пријатељем библиотека у Димитровграду и Пироту, али и библиотека у Краљеву и Лазаревцу. Захваљујући контактима димитровградске са библиотеком у Шумену, успостављеним 2008. године, у више наврата библиотекари из Србије учествовали су на конференцији коју сваке друге године организује ова друга по величини јавна библиотека у Бугарској, презентујући најбоља искуства у раду пред многобројним библиотечким стручњацима из Републике Бугарске. Сем учешћа на конференцијама, Библиотека у Димитровграду је у два наврата учествовала и на литерарним конкурсима у организацији шуменске библиотеке, где су чланови Песничке радионице добијали награде за свој рад, а библиотека као поклон и потврду сарадње бројна актуелна издања на бугарском језику.

Слична сарадња остварена је и са Регионалном библиотеком „П. Р. Славејков“ у Великом Трнову, која сваког новембра организује Међународну конференцију, на којој димитровградска библиотека редовно учествује. Та конференција

је прилика да се чују искуства библиотекара не само из Бугарске, већ и из Русије, Холандије, Данске, Македоније и других земаља.

Посебно треба истаћи сарадњу библиотекара из Пирота и Димитровграда са Бугарском библиотечко-информационом асоцијацијом (ББИА). У периоду од 2014. до данас сваке године представник ових библиотека учествује на конференцијама друштва. Маја 2017. године на XXVII Националној конференцији¹ са темом *Библиотеке – национални идентитети и различитости* учествовали су представници и пиротске и димитровградске библиотеке. ББИА у сарадњи са другим удружењима везаним за књигу и читање, сваке године уочи националне конференције организује пратећи програм. Овога пута организован је семинар везан за пројекат „Андрогогија – виртуелна средина за образовање библиотекара“² Асоцијације „Савремена читалишта“. На семинару је учествовало педесетак библиотекара из Бугарске, Македоније и Србије, који су се упознали са функцијама и радом платформе, улогом партнера у пројекту, начином комуникације.³

Сваку од ових конференција у организацији бугарских библиотека пратили су и зборници радова у којима се налазе преведени прилози и стручни радови српских библиотекара. Такав начин сарадње омогућава да се бугарски библиотекари боље упознају са токовима и трендовима у српском библиотекарству, актуелним програмима појединих библиотека, тендецијама у раду са децом и младима и сл.

Народна библиотека „Детко Петров“ посебно је поносна на изузетно добру сарадњу са националном библиотеком Бугарске, Народном библиотеком „Свети Кирило и Методије“ у Софији, с којом је као партнер реализовала више програма. Помоћ бугарских колега имали су и сарадници димитровградске библиотеке у свом научно-истраживачком раду, као и дипломирани библиотекар

---

¹ Пројекат „Андрогогија – виртуелна средина за образовање библиотекара“ је суфинансиран по програму Еразмус Европске уније уз партнерство Асоцијације „Савремена читалишта“ Софија, Регионалне библиотеке „Никола Фурнациев“ град Пазарцик (Бугарска), Националне библиотеке Летоније, Градске библиотеке у граду Јелгава – Летонија и Асоцијације библиотекара Литваније. Резултат пројекта је платформа <http://go-andragogy.eu/>.

² Делегацију из Србије чинили су библиотекари Надица Костић и Милорад Костић из Народне библиотеке Пирот и Јасминка Манчев и Елизабета Георгиев из Народне библиотеке „Детко Петров“ из Димитровграда.

³ Радове библиотекара из Србије је преводила Елизабета Георгиев, која је преводилац и бројних радова колега из Бугарске штампаних у српској библиотечкој периодичи (у „Панчевачком читалишту“, „Библиотекару“, „Библиозони“, „Бележници“), као и зборницима са годишњих конференција БДС-а.

саветник Елизабета Георгиев током рада на писању студије о историји библиотеке у Димитровграду и проучавању бугарских извора о српским читалиштима и библиотекама. Од 2016. године Е. Георгиев је и члан редакције часописа „Библиотека“, који издаје национална библиотека и у коме је објављено више стручних радова српских библиотекара.

Библиотека „Детко Петров“ има искуства и у реализацији једног пројекта међуграничне сарадње Србије и Бугарске. Реч је о пројекту намењеном презентацији културе и културне баштине кроз активности деце и младих *Од една черѝа сме (Истѝи су нам корени)* који је Општина Димитровград, у сарадњи са Библиотеком, реализовала са општином Сепарева Бања у Републици Бугарској 2008. године, по програму ФАР Европске уније.

Имајући у виду да је једна од делатности Народне библиотеке „Детко Петров“ и музејска делатност у оквиру Завичајне музејске збирке, ова установа се може похвалити и дугогодишњом успешном сарадњом са Археолошким институтом са музејом при Бугарској академији наука и Централним државним архивом у Софији. Резултат те сарадње су значајне изложбе везане за археологију и историју које су Димитровграђани могли да погледају.

Библиотека „Детко Петров“ као библиотека која се налази у средини где већински живаљ чине припадници бугарске националне мањине, захваљујући подршци Министарства спољних послова Бугарске 2015. и 2017. године реализовала је пројекат „Реконструкција објекта Народне библиотеке „Детко Петров“, што је укључивало сређивање ентеријера и екстеријера зграде, опремање Дечјег одељења, издвајање Завичајне музејске збирке у зграду посебно адаптирану за то и изградњу летње сцене (амфитеатра) у дворишту Библиотеке.

Када је реч о међуграничним пројектима, нешто што свакако у догледно време треба да се реализује јесу пројекти из културе по ИПА програму. У Пироту је већ основана Канцеларија за међуграничне пројекте, а такође је од значаја и чињеница што из године у годину све већи број библиотека, читалишта и других културних институција из Бугарске, као и Фондација Глобалне библиотеке Бугарске у библиотекама у Пироту и Димитровграду виде потенцијалне партнере за реализацију пројеката међуграничне сарадње. Оно што је 2009. године на стручном скупу, првом такве врсте у организацији пиротске и димитровградске библиотеке, тек поменуто данас је све извеснија реалност. Нажалост, услови које треба испунити су прилично ригорозни, почев од тога да је уопште за улазак у процедуру потребно обезбедити нимало симболичну подршку оснивача у виду почетног капитала.

СТРУЧНИ СКУПОВИ СРПСКИХ И БУГАРСКИХ БИБЛИОТЕКАРА – ИСКУСТВА БИБЛИОТЕКА У ПИРОТУ И ДИМИТРОВГРАДУ

Ослањајући се на постојећу сарадњу са бугарским библиотекама, крајем прошле деценије библиотеке из Пирота и Димитровграда су дошле на идеју да организују сусрете библиотекара двеју земаља, како би се међусобно упознали, повезали и разменили искуства. Први сусрет одржан је у Димитровграду 2009. године, а у години великог јубилеја Народне библиотеке Пирот – 130 година рада и постојања. Међународни стручни скуп „Деца у библиотеци – позитивна искуства“ окупио је 30 библиотекара јавних библиотека из Софије, Београда, Пирота, Ниша, Бабушнице, Прокупља и Димитровграда. Народна библиотека Пирот, организацијом овог скупа у Димитровграду, желела је да покаже да таква и слична дешавања не морају бити везана само за матичну библиотеку. Добра пракса, квалитетан рад, адекватна сарадња може да буде солидна препорука за организацију таквих окупљања и у јавним или школским библиотекама у оквиру матичности.

Скуп су чиниле две сесије. Прва сесија је била на тему „Деца у библиотеци“. Циљ излагача из Ниша, Краљева, Димитровграда и Софије био је да се прикажу нека позитивна искуства у раду са децом. Од пројекта Омладинске библиотеке у Хамбургу НОЕВ4У, ауторке Жанет Ахбергер, који је представила Весна Црногорац, преко пројекта „Тајна“ Библиотеке града Београда до искуства у раду са најмлађим корисницима Градске библиотеке у Софији, која су пренеле Спаска Тарандова, заменик директора Столичне библиотеке, и Валентина Лечева, библиотекар. Присутни су имали могућност да се упознају са радом библиотека у Нишу, Димитровграду и Краљеву.

Други део скупа се свео на разговор о функционисању библиотека у времену кризе. Посебно корисно за српске библиотекаре било је излагање Спаске Тарандове, која је између осталог говорила о начинима финансирања важних пројеката Столичне библиотеке и других јавних библиотека у Бугарској и о значају коришћења разних европских фондова који су добра могућност за добијање средстава за побољшање услова рада.

Ослањајући се на позитивно искуство у организацији сусрета српских и бугарских библиотекара, 2010. године, по идеји пиротске и димитровградске библиотеке и у сарадњи са Народном библиотеком „Стеван Сремац“ у Нишу, организовано је ново „виђење“ библиотекара двеју земаља. За место сусрета библиотекара јавних библиотека Србије и Бугарске на међународном стручном скупу изабран је Ниш. Реч је о резултату пројекта „Библиотека без граница“ Народне библиотеке „Стеван Сремац“ из Ниша, Народне библиотека Пирот и Народне

библиотеке „Детко Петров“ из Димитровграда који је подржало Министарство културе Републике Србије. Тема скупа, одржаног 25. и 26. новембра 2010. године, односила се на библиотечке услуге у најширем смислу, а све у циљу да се српско и бугарско библиотечарство међусобно повежу, да се библиотечки стручњаци упознају, те да скуп омогући размену искустава и презентацију примера добрих пракси. На скупу је, поред 23 рада из јавних библиотека у Србији (из Београда, Новог Сада, Пожеге, Власотинца, Панчева, Јагодине, Сремске Митровице, Чачка, Суботице, Обреновца, Краљева, Крагујевца и др.), представљено и девет радова библиотекара из Бугарске (из Софије, Великог Трнова, Сливена, Шумена, Варне). Реч је о радовима који презентују искуства бугарских јавних библиотека које су уласком земље у Европску унију умногоме промениле начин рада, прилагођавајући се европским законима и нормама. За српске библиотекарe су посебно били интересантни подаци о могућностима реализације бројних европских пројеката кроз партнерства са бугарским библиотекама. Радовима учесника размотрена су и покренута многа питања која осликавају стање и перспективе развоја библиотечно-информационе делатности, сврху и делатност, мрежу, услове рада, организацију стручног рада и коришћење фондова.

Овај стручни скуп није се бавио само једном темом, већ библиотечким услугама у најширем смислу, па су се могли чути излагања од дигитализације, преко услуга за лица са посебним потребама, до рада са децом и младима и организације библиотечно-туристичких програма на примеру Регионалне библиотеке у Шумену. По завршетку скупа у издању нишке Библиотеке и суиздавачком ангажовању библиотека у Пироту и Димитровграду изашао је зборник радова, у коме су сви радови колега из бугарске преведени на српски језик.

У Пироту је 11. и 12. октобра 2012. одржан Међународни стручни скуп „Библиотеке и тинејџери“, у организацији Народне библиотеке Пирот и Библиотеке „Детко Петров“, као резултат пројекта „Библиотеке – ин места“, који је финансијски подржало Министарство културе, информисања и информационог друштва Републике Србије. „Библиотеке и тинејџери“ је трећи по реду стручни скуп које су ове две библиотеке заједничким снагама реализовале.

Циљ пројекта „Библиотеке – ин места“ био је да се сагледају и размене искуства везана за рад са тинејџерима, као осетљивом циљном групом библиотечких корисника. Позиву организатора за учешће на скупу одазвао се 21 библиотекар из Србије (са 19 стручних радова), десет из Бугарске (са 7 стручних радова) и два из Русије. Организатор је уочи скупа припремио и одштампао зборник радова у коме се налазе и српски преводи руских и бугарских прилога. Када је реч о учешћу колега из Бугарске, организатори су се одлучили да позиве упуте

библиотекама различитог ранга, почев од оних великих, као што су јавне библиотеке у Софији (Столична библиотека), Шумену (Регионална библиотека „Стилијан Чилингиров“), граду Русе (Регионална библиотека „Љубен Каравелов“), Великом Трнову (РБ „Петко Р. Славејков“), Благоевграду (РБ „Димитар Талев“) до оних малих, при бугарским читалиштима у малим срединама од неколико хиљада становника, као што су Библиотека при читалишту „Слњце – 1879“ у Ихтиману и Библиотека при народном читалишту „Светлина 1896“ из Гара Бова. Колеге из Централне градске библиотеке „Расул Гамзат“ из града Хасавјурта (Дагестан – Руска федерација) сазнали су за скуп преко друштвених мрежа и послали два веома интересантна прилога, која говоре о њиховом искуству у раду са децом и младима.

На дводневном скупу могла су се чути различита искуства у раду са овом осетљивом групом корисника. Почев од тога шта тинејџери читају и колико, преко анкета које су имале за циљ да пронађу одговоре за разлоге (не)читања, атрактивних програма организованих с циљем да их привуку у библиотеку, до волонтеризма и непосредног учешћа тинејџера у реализацији конкретних библиотечких програма и пројеката. Посебну пажњу су изазвала искуства колега из Бугарске који су презентовали различите програме који имају за циљ да привуку тинејџере у библиотеке, укључивање младих у национални библиотечки пројекат „Глобалне библиотеке“, стваралачки рад са тинејџерима у организованим креативним радионицама при библиотекама.

ЗАКЉУЧАК

Савремено доба доноси нове изазове у библиотекарству и раду са све захтевнијим корисницима, што изискује повезивање установа које се баве културом на свим нивоима, од локалног до међународног. Библиотеке у Пиротском округу налазе се у повољном положају када је реч повезивању и сарадњи са библиотекама и сличним институцијама у Бугарској, будући да географски припада еурорегиону у коме се могу реализовати европски пројекти и од којих библиотеке могу имати велику корист. Будућност ових установа је у реализацији таквих и сличних програма који ће омогућити боље просторне услове, богатији програмски садржај и значајан напредак на пољу дигитализације. Постојећа сарадња са бројним бугарским библиотекама и другим установама културе само је основа за нова повезивања и рад на пројектима, а задатак библиотекара је да своја знања, вештине и креативност усмере у правцу заједничког рада за побољшање просторних услова и програмских активности.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Библиошке и тинејџери: зборник радова са Међународној смирочној скупи одржаној у Пирошу 11–12. октобра 2012. године. Пирот: Народна библиотека; Димитровград: Народна библиотека „Детко Петров“, 2012.

Георгиев, Елизабета. „Библиотеке и тинејџери“. *Чишалиште* бр. 21 (2012): 49–51.

Георгиев, Елизабета, Костић, Надица. „О јестивим књигама, времешним бакицама, СМС тајнама, књиговању, чаробној земљи Библиоландији“. *Библиозона* бр. 1 (2010): 62–65.

Зборник радова: Међународни смирочни скупи библиотекара јавних библиотека Србије и Бујарске [Библиотеке без граница]. Ниш: Народна библиотека „Стеван Сремац“, 2010.

Извештај о раду Народне библиотеке Пирот за 2009. годину (архива Библиотеке)

Извештај о раду Народне библиотеке Пирот за 2010. годину (архива Библиотеке)

Извештај о раду Народне библиотеке „Детко Петров“ за 2007. годину (архива Библиотеке)

ELIZABETA GEORGIEV
Public Library "Detko Petrov" Dimitrovgrad
betageorgiev@yahoo.com

NADICA KOSTIC
Public Library Pirot
maticna@nbpi.org.rs

THE COOPERATION WITH LIBRARIES IN BULGARIA
- THE EXPERIENCES OF LIBRARIES IN PIROT AND DIMITROVGRAD

SUMMARY | In addition to the role they have on a local and national level, it is extremely important that libraries of today promote their activities outside their countries, using the international cooperation with other libraries as a possible way of exchanging experiences, promoting culture and creativity, but also of securing important resources for modernization of work through projects.

Owing to the geographical position of Pirot and Dimitrovgrad, a rich history of cultural cooperation with Bulgaria, the libraries in these areas have a developed international cooperation with Bulgarian libraries. The communication with our Bulgarian colleagues was uninterrupted owing to the Dimitrovgrad librarians speaking Bulgarian.

This paper provides an overview of the organization of three international professional conferences that were an opportunity for Serbian and Bulgarian librarians to meet and exchange experiences, the cooperation with the Bulgarian Librarian Association (BLA), the experience of the library "Detko Petrov" in the realization of an international project "We Are of the Same Roots" with the library in Separeva Banja, the meetings of our and their experts through participation in professional conferences, the exchange of articles in Serbian and Bulgarian professional papers, and so on.

KEYWORDS | international cooperation, public libraries, Bulgaria, Serbia, Public Library Pirot, Public Library "Detko Petrov" Dimitrovgrad

ЭЛИЗАБЕТА ГЕОРГИЕВ
Национальная библиотека “Детко Петров” Димитровград
betageorgiev@yahoo.com

НАДИЦА КОСТИЧ
Пиротская национальная библиотека
maticna@nbpi.org.rs

СОТРУДНИЧЕСТВО СА БИБЛИОТЕКАМИ В БОЛГАРИИ
– ОПЫТЫ БИБЛИОТЕК В ПИРОТЕ И ДИМИТРОВГРАДЕ

СЖАТОСТЬ | Помимо той роли, которую они играют на местном и национальном уровне, крайне важно, чтобы библиотеки сегодня продвигали всю деятельность за пределами страны, используя международное сотрудничество с другими библиотеками как возможность для обмена опытом, продвижения культуры творчества, но и способ предоставления значительных средств для модернизации бизнеса через проекты.

Благодаря географическому положению Пирота и Димитровграда, богатые и истории культурного сотрудничества с Болгарией, библиотеки в этих областях развили международное сотрудничество с болгарскими библиотеками. Плавное общение с болгарскими коллегами стало возможным благодаря знакомству Болгарского языка димитровградских библиотекарей.

Документ будет посвящен организации трех международных конференций, которые дали возможность болгарским и сербским библиотекарям познакомиться друг с другом обмен опытом, сотрудничество с Болгарской библиотечной ассоциацией (ББИА), опыт работы Библиотеки “Детко Петров” в реализации международного проекта “У нас одинаковые корни” с читальным залом в Сепаревой Баня, наши встречи с экспертами путем участия в совещаниях экспертов, обмена статьями с болгарскими специальными печатными органами.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | международное сотрудничество, публичные библиотеки, Болгария, Сербия, Национальная библиотека Пирот, Национальная библиотека “Детко Петров” Димитровград